

Opgave 1 Zelfverwoesting en het goede leven

Van de filosofie in de klassieke oudheid tot de moderne psychologie: zelfverwerkelijking is een centraal thema in het denken over de mens. Zelfverwerkelijking heeft betrekking op de manier waarop je volledig mens kunt zijn.

Aristoteles geldt als een van de belangrijkste denkers over zelfverwerkelijking.

- 1p 1 Leg met de begrippen rede (*logos*), deugd (*aretè*) en handelen (*energeia*) uit wat Aristoteles verstaat onder zelfverwerkelijking.

Rondom het thema van zelfverwerkelijking is tegenwoordig een hele bedrijfstak ontstaan van cursussen, boeken, lifestyleblogs en influencers, de zogenaamde 'zelfhulpindustrie'. Hierin wordt voorgespiegeld dat een beter leven voor iedereen mogelijk is, zoals blijkt uit deze recensie van het boek *10 stappen naar succes en geluk* van Carl van de Velde. Hij stelt dat veel boeken over succes iets over het hoofd zien: geluk.

tekst 1

In dit boek beschrijft Carl zijn persoonlijke formules om van je leven een meesterstuk te maken en hij voert je naar het punt waar succes én geluk een onwrikbaar pact smeden. Want het is het geboorterecht van iedereen een bijzonder geslaagd leven te leiden. Kortom, lees dit boek en je leven zal knallen als popcorn.

bron: managementboek.nl, 10 stappen naar succes en geluk

Volgens Aristoteles valt het streven naar geluk (*eudaimonia*) samen met het goede voor jezelf en de gemeenschap.

- 1p 2 Leg dit uit.
1p 3 Geef met het begrip 'volkomen deugd' een argument dat volgens Aristoteles een geslaagd leven niet een geboorterecht voor iedereen is.

Schrijfster Marian Donner ergert zich aan het ideaalbeeld van het leven dat door de zelfhulpindustrie wordt geschetst. Volgens haar richten de zelfhulpboeken en -adviezen zich eenzijdig op het individu. Ze ziet daarin een verband tussen de prestatimaatschappij en het neoliberale denken.

tekst 2

De markt, zo was het idee, zou ons allemaal bevrijden. Wat echter volgde, was het absolute tegendeel van vrijheid. Inmiddels heeft het neoliberalisme een wereld gecreëerd waarin een moordende competitie heerst, waarin vijandigheid en achterdocht regeren omdat iedereen in feite een concurrent van elkaar is en waarin we allemaal beheerst worden door die zogenaamd neutrale cijfers in de vorm van prestatiemetingen, procesmanagement en protocollen. Dit is een survival of the fittest met een boekhouder ernaast.

bron: Marian Donner, Zelfverwoestingsboek, 2019

- 1p 4 Neoliberalisme is gebaseerd op de neoklassieke (economische) opvatting. Leg uit dat de individualiserende ideologie van de prestatie maatschappij past bij de neoklassieke opvatting over het goede leven.
- 1p 5 Beargumenteer met tekst 2 of volgens jou verwerkelijking van vrijheid mogelijk is via de vrije markt.

- 3p 6 Existentialisten hebben een andere opvatting van individualiteit dan John Locke. Leg dit verschil in opvatting uit. Leg vervolgens uit dat deze verschillende opvattingen van individualiteit leiden tot verschillende opvattingen van autonomie bij Locke en de existentialisten. Beargumenteer tot slot of Donner zich volgens jou het best kan verzetten tegen het neoliberalisme met de opvattingen van Locke of met de opvattingen van de existentialisten.

Volgens Donner is het individualistische ideaalbeeld van de zelfhulpindustrie 'ondraaglijk streng en nuchter'. Zij pleit er juist voor om te spijbelen van de druk om altijd perfect en succesvol te zijn.

tekst 3

Dit is hoe het werkt: wie spijbelt, vindt een gat in de tijd. Zo voelt het, alsof je een deur door gaat naar een parallel universum. In de gewone wereld draait alles door, daar werkt iedereen hard aan zijn toekomst, zoals ik dat ook zou moeten doen, maar aan de andere kant van de deur bestaat die toekomst niet. Daar zijn geen regels of geboden, daar is niemand die iets van je wil, daar ben je vrij. Dronken zijn is spijbelen. Drugs gebruiken is spijbelen. Schrijven is spijbelen. Het is een ontsnapping uit de werkelijkheid, uit je eigen hoofd.

bron: Marian Donner, Zelfverwoestingsboek, 2019

Om te kunnen spijbelen moet je volgens Donner soms onmatig zijn. Onmatigheid staat tegenover het doelgerichte ‘werken aan jezelf’ van de hedendaagse zelfhulpindustrie.

- 2p 7 Leg uit in welk opzicht in Plato’s ideale staat **geen** plaats is voor:
- Donners pleidooi voor onmatigheid, en
 - het doelgerichte werken aan jezelf van de hedendaagse zelfhulpindustrie.

In de middeleeuwse opvatting van zelfverwerkelijking staan de theologale deugden centraal. De liefde als hoogste deugd staat daarbij op gespannen voet met het klassieke hiërarchische denken.

- 3p 8 Leg uit dat liefde als hoogste deugd op gespannen voet staat met het hiërarchische denken van de klassieke oudheid. Geef vervolgens **twee** argumenten dat liefde als theologale deugd een alternatief kan bieden voor Donners spijbelen als verzet tegen de zelfhulpindustrie.

Als tegengif voor alle ideaalbeelden legt Donner de nadruk op de onvolkomenheid van het bestaan:

tekst 4

De schoonheid ligt in de mislukking. In de onvolkomenheid van elke poging en van elk resultaat. Dat is wat van de mens een mens maakt: falen. Dansen, struikelen, vallen, en daar dan een ode aan brengen. Als het even kan in stijl.

bron: Marian Donner, Zelfverwoestingsboek, 2019

Volgens Martha Nussbaum hangen zin en kwetsbaarheid met elkaar samen. Zij onderscheidt twee strategieën voor het omgaan met kwetsbaarheid.

- 2p 9 Leg uit bij welke strategie Donner in tekst 4 aansluit. Beargumenteer vervolgens met beide strategieën van Nussbaum of jij Donners nadruk op onvolkomenheid een goede omgang vindt met kwetsbaarheid.

In plaats van ons te richten op het verbeteren van onszelf als individu, moeten we ons volgens Donner eerst richten op verbetering van de samenleving. We leven in een systeem waarin toenemende sociaal-economische ongelijkheid, onzekerheid over werk en inkomen én een chronisch gebrek aan tijd en zingeving een belemmering vormen voor echte zelfverwerkelijking. Met enige ironie stelt zij dat alle ideaalbeelden verworpen moeten worden om dat systeem te ondermijnen:

tekst 5

In zo'n wereld moet je je niet afvragen hoe je jezelf nog kunt verbeteren. In zo'n wereld moet je je afvragen hoe je zo ondermijnend mogelijk kunt zijn voor een systeem dat ons allemaal naar beneden haalt.
Zo ondermijnend mogelijk voor de hang naar lichamelijke perfectie die dat systeem regeert - STINK.
Zo ondermijnend mogelijk voor haar nadruk op productiviteit - DRINK. (...)
Je zult er niet gezonder van worden, niet succesvoller en het maakt je al helemaal geen beter mens. Maar het gaat niet om jou. Het gaat erom de wereld te veranderen.

bron: Marian Donner, Zelfverwoestingsboek, 2019

- 2p **10** Beargumenteer met een eigen opvatting van zelfverwerkelijking of jij het eens bent met Donner in tekst 5 dat het goede leven alleen bereikt kan worden door ideaalbeelden te verwerpen om zo de wereld te verbeteren.